

РЕГУЛЮВАННЯ МІЖДЕРЖАВНИХ МІГРАЦІЙ НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ ЄВРОПЕЙСЬКОЇ ІНТЕГРАЦІЇ

Розглянуто теоретичні основи та практичні аспекти регулювання інтенсивних міждержавних міграційних переміщень населення України. Проаналізовано обсяги та спрямованість зовнішньої міграції. Сформульовано пропозиції, які стосуються вдосконалення державної міграційної політики щодо управління еміграцією та імміграцією.

Ключові слова: міждержавні міграції населення, закордонна трудова міграція, еміграція, імміграція, державна міграційна політика, шляхи та методи регулювання зовнішніх міграцій.

I. Вступ. Висока активність міжнародної мобільності населення України, що відбувається за умов глобалізації викликає необхідність врегулювання міграційних процесів, надання їм організованого, безпечного та неконфліктного характеру. Досконала міграційна політика необхідна як для мінімізації зумовлених міграцією ризиків так і для використання значного позитивного потенціалу міграції в інтересах розвитку країни та її регіонів. Вплив міграційних процесів на демографічну динаміку в Україні та її соціально-економічний розвиток на початку ХХІ ст. які і протягом всього часу набуття нею статусу незалежної держави був і залишається досить вагомим. Нині особливо це актуально у зв'язку з підписанням Угоди про асоціацію України з ЄС.

II. Постановка завдання. Як відомо, не маючи своєї державності Україна досить тривалий історичний період перебувала у складі колишнього СРСР, а тому була відірвана від загальноєвропейських і міжнародних правових норм та організаційних форм державного регулювання міграційним рухом населення в країні. Виходячи із географічного розташування у центрі Європи та перебуваючи внаслідок свого геополітичного становища на перехресті різноманітних легальних і нелегальних міграційних потоків, наша країна відчула гостру потребу у вивченні світового досвіду регулюван-

ня як внутрішніх, так і зовнішніх міграційних процесів.

До того ж значні зовнішні міграційні перетворення відбуваються на тлі поглиблення економічної та соціально-політичної кризи в країнах СНД. Одразу після розпаду СРСР ряд міжнародних політиків та спеціалістів прогнозували масові нерегульовані переміщення населення зі сходу на захід. Хоча очікуваних масових втеч та пересувань не сталося, однак з України й здебільшого з інших країн СНД (Казахстану, Узбекистану, Азербайжану, Грузії) значних обсягів набули переміщення етнічних росіян та російськомовних осіб до Росії. Так, зокрема, в 1997 р. згідно з даними Держкомстату Росії чисельність прибулих росіян до Російської Федерації з Казахстану становила 167,5 тис. осіб, з Узбекистану – 23,8 тис. осіб, з Таджикистану – 11,0 тис. осіб, з Туркменістану – 10,6 тис. осіб.

III. Результати дослідження. Зовнішні міграційні процеси відрізняються від внутрішніх не тільки за формою, а й змістом. Якщо мігрант залишає країну з соціально-економічних причин, то вірогідність його повернення в рідні краї досить висока. Слід враховувати на який час вибувають люди за кордон, їдуть вони на постійне проживання чи тимчасове.

Міграційні процеси впливають на природне відтворення населення шляхом зміни вікової структури регіонів виходу та населення, трансформацію репродуктивної поведінки контингентів населення, зміни умов життя переселенців, що відбувається на стані їх здоров'я. Міграція впливає і на функціонування та розвиток ринку праці; міграційні процеси сприяють розвитку розширеного світогляду особи, зумовлюють підвищення пристосованості до різноманітних умов життя, а також обмін навиками та досвідом між жителями різних регіонів, поширення корисних знань. Вони призводять до перерозподілу виробників та споживачів матеріальних благ і платних послуг між регіонами та їх підрозділами, змінюють якісні характеристики робочої сили

різних регіонів внаслідок нерівномірної участі в міграційних процесах представників різних соціально-демографічних груп.

Починаючи з 1994 р. по 2004 р. в Україні склалося від'ємне сальдо зовнішньої міграції, яке щорічно складало 100 тис. осіб. Протягом цих одинадцяти років з України на постійне проживання до інших країн емігрувало 1 млн. 568 тис. осіб, а іммігрувало в Україну 903,8 тис. осіб., тобто від'ємне сальдо зовнішньої міграції склало за період 1994–2004 рр. – 664,6 тис. осіб.

Разом з тим слід відзначити позитивні тенденції в зовнішніх міграціях населення України. Вони полягають в тому, що починаючи з 2005 року в міждержавному обміні населенням з іншими країнами Україна має позитивне міграційне сальдо, яке склало в 2005 році 4583 особи, у 2006 році – 14245 осіб., у 2007 – 16,8 тис., а у 2008 – 14, 8 тис. осіб., а за 2009 – 2013 рр. додатне міграційне сальдо склало 140,3 тис. осіб.

Привертає увагу і та особливість, що якщо раніше значний природний убукток населення через зменшення народжуваності та збільшення смертності, який розпочався ще в 1991 р. і триває ось уже вісімнадцять років поспіль, компенсувався завдяки високому міграційному приросту населення, і чисельність населення країни протягом 1991–1993 рр. не зменшувалась, то починаючи вже з 1994 року має місце зменшення загальної чисельності населення. Так, за 1991–2013 рр. чисельність населення України із-за посилення депопуляційних і міграційних процесів зменшилась більш ніж на 7 млн. чол. і становила на 1.01. 2014 р. 45,4 млн. осіб. Тобто Україна за роки державної незалежності із за еміграції втратила маже 500 тис. осіб переважно молодого і середнього віку.

Варто також зауважити, що трудова міграція у великих масштабах може значно зашкодити розвитку економіки та соціальної сфери в Україні, тому необхідно ретельно стежити за змінами міграційних потоків в країні та за необхідності скорочувати міграцію за допомогою низки заходів.

На початковому етапі становлення міграційної політики України почалося після здобуття країною незалежності в складних умовах перехідного періоду та за відсутності досвіду, кадрів, ресурсів, Гарантії прав на свободу пересування та вибір місця проживання, вільний виїзд та повернення до країни, захист громадян з боку держави під час їхнього тим-

часового перебування за кордоном, а також недискримінація іноземців, можливість в рамках закону набути притулок в Україні були закріплені в Конституції України, яка була прийнята 1996 році.

Процедури реалізації цих прав були деталізовані в низці законів, які забезпечили повернення та відновлення громадянства депортованим та репресованим за тоталітарного режиму, вільний перетин громадянами кордонів країни, надання захисту біженцям тощо. Відповідно склалися основні напрями міграційної політики держави, актуальні й понині. Вони сприяють у репатріації осіб, в т.ч. депортованих за національною ознакою, наданні захисту біженців, регулюванні імміграції іноземців, у т.ч. запобіганні нелегальної міграції, захисті прав та інтересів громадян, працевлаштованих за кордоном.

У перший період державотворення, коли міграційна політика формувалась в рамках загального курсу на демократизацію суспільного життя, її цілі були ясні і зрозумілі. Коли на рубежі віків їх було в основному досягнуто, постало питання щодо стратегічного напрямку подальшого розвитку політики держави в сфері міграції.

Неодноразово впродовж кількох років на розгляд Верховної Ради України виносились різні варіанти законопроектів, якими робили спроби визначити основні засади міграційної політики. Однак жоден із них не був підтриманий, що означало, що ні влада, ні суспільство не сформували достатньо чітких завдань в сфері міграції, не досягли консенсусу в їх розумінні.

Цей невтішний висновок підтвердила Рада національної безпеки і оборони України (РНБО), яка двічі. В 2007 і в 2008 рр. розглядала питання міграційної політики та її удосконалення. Як зазначалося у рішенні РНБО, міграційна політики держави залишалася концептуально невизначеною; її принципи, стратегічні завдання, поточні цілі, стандарти захисту прав людини відсутні. Прогресу у вирішенні питань щодо стратегічних напрямів міграційної політики заважало, тогочасне протистояння гілок влади.

У грудні 2010 р. в ході адміністративної реформи створено Державну міграційну службу (ДМС)², тобто спеціальний орган виконавчої влади, покликаний реалізовувати державну міграційну політику. У травні 2011 р. Ука-

зом Президента країни затверджено Концепцію державної міграційної політики України³, а згодом і План заходів з її реалізації⁴.

У тому ж 2011 р. парламент схвалив нові редакції законів «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства»⁵ та «Про біженців та осіб, які потребують додаткового чи тимчасового захисту»⁶. У липні 2012 р. було прийнято нову редакцію Закону України «Про зайнятість населення»⁷, низка положень якого стосується регулювання трудової міграції, а у жовтні 2012 р. – закон «Про Єдиний державний демографічний реєстр та документи, що підтверджують громадянство України, посвідчують особу чи її спеціальний статус»⁸, яким, крім іншого, встановлено документи для виїзду українців за кордон та перебування іноземців на території України, а також порядок їх видачі. На виконання Плану заходів з реалізації Концепції державної міграційної політики Мінсоцполітики України розроблено законопроект «Про зовнішню трудову міграцію», який станом на листопад 2013 р. подано для узгодження заінтересованими міністерствами та відомствами.

У червні 2011 р. розпорядженням Кабінету Міністрів України було затверджено План заходів щодо інтеграції мігрантів в українське суспільство на 2011–2015 роки.⁹ А в серпні 2012 р. Уряд схвалив План заходів щодо інтеграції біженців та осіб, які потребують додаткового захисту, в українське суспільство на період до 2020 року¹⁰, чим вперше українська нормативно-правова база поповнилася документами, які стосуються питань інтеграції мігрантів.

Така активізація законотворчості у сфері міграції очевидно є позитивною. Проте уваги вартий не стільки кількісний, скільки якісний аспект нововведень. Адже правового закріплення набула низка практичних напрацювань, до законодавства було введено норми, які тривалий час обговорювалися і необхідність яких була очевидною.

Як свідчить перебіг подій останнього десятиліття, пов'язаних з формуванням міграційної політики України, невирішеність багатьох законодавчих проблем великою мірою була наслідком відсутності належних управлінських структур, здатних розробляти та лобіювати просування відповідних законопроектів, формувати громадську думку, забезпечувати координацію діяльності центральних та місцевих органів влади в міграційній сфері, співпрацю з громадянським суспільством. Про створення

єдиного органу виконавчої влади з регулювання міграційних процесів дискутувалося в Україні роками, проте рішення не приймалося.

Лише в грудні 2010 р. Президентом України було підписано Указ, відповідно до якого створювалася Державна міграційна служба України. Вона перебрала на себе функції з питань громадянства, міграції та реєстрації фізичних осіб, які виконувалися Міністерством внутрішніх справ, а також у сфері захисту біженців, що належали Державному комітету у справах національностей та релігій, ліквідованому в ході адміністративної реформи.

У квітні 2011 р. було затверджено Положення про Державну міграційну службу¹¹, відповідно до якого її основні завдання полягають у такому: 1) надання послуг у сферах громадянства, реєстрації місця проживання та документування фізичних осіб; 2) робота з іноземцями та особами без громадянства, а саме оформлення та видача дозволів на імміграцію в Україну, посвідок на постійне та тимчасове проживання, запрошень для отримання української візи, прийняття рішень про видворення, притягнення до адміністративної відповідальності порушників правил перебування в державі тощо; 3) робота з шукачами притулку, розгляд заяв щодо надання статусу біженця, а також інтеграція біженців в українське суспільство; 4) контроль за дотриманням законодавства у сфері міграції, моніторинг міграційної ситуації, здійснення заходів щодо запобігання та протидії нелегальній міграції.

Для забезпечення реалізації цих функцій у червні 2011 р. Урядом схвалено рішення щодо утворення 2-ми територіальних органів міграційної служби (управлінь). ДМС передано пункти тимчасового розміщення біженців, що належали Держкомнацрелігій, а також пункти тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні і підлягають видворенню за межі держави, що раніше перебували у віданні МВС¹².

На цьому реформування органів державного управління у сфері міграції не завершилося. Оскільки функції з управління трудовою міграцією громадян за кордон Державній міграційній службі передані не були, хоча потреба у посиленні регуляторної діяльності в цій сфері не викликала сумнівів, відповідно до нового Закону України «Про зайнятість населення» функції з реалізації державної політики у сфері трудової міграції було покладено на Державну службу зайнятості. Відповідно до Положення

про цей орган¹³, Служба видає роботодавцям дозволи на застосування праці іноземців та осіб без громадянства, веде облік таких дозволів; здійснює ліцензування діяльності посередництва у працевлаштуванні за кордоном та контроль за додержанням суб'єктами господарювання відповідних ліцензійних умов; сприяє адаптації на ринку праці громадян України, що повертаються з-за кордону; бере участь у здійсненні міжнародного співробітництва для розв'язання проблем трудової міграції, у підготовці відповідних міжнародних договорів України та виконанні зобов'язань України, які з них випливають.

Отже, проблеми зовнішньої трудової міграції в контексті загального соціально-економічного розвитку диференціюються залежно від того, з якого боку вони розглядаються: з позиції країни-донора чи країни-реципієнта. Наслідком зовнішніх міграцій є, як правило, зростання загальної чисельності трудоактивного населення в країні-реципієнті і відповідно її скорочення в країні-донорі. Причому негативне міграційне сальдо переважно притаманне країнам та регіонам, де сукупна пропозиція робочої сили перевищує потребу в ній тими, хто з певних причин не в змозі брати участь в закордонних трудових поїздках або за інших обставин.

Одними з завдань в організації збалансованого державного механізму у сфері трудової міграції мають бути:

- "фінансування з державного бюджету України видатків для проведення статистичного обліку зовнішніх трудових мігрантів;
- подання урядом на розгляд Верховної Ради України проекту Закону України "Про державну програму зайнятості населення на найближчі роки";
- активізація розробки механізмів реалізації угод про взаємне працевлаштування та соціальний захист трудових мігрантів, стороною яких є Україна.

Щодо нелегальної міграції, то вона є набагато більшою. Нелегальна трудова міграція з країн Центральної та Східної Європи, у тому числі й з України, останнім часом набула глобальних масштабів. Зарубіжним роботодавцям вигідно мати справу з нелегальними трудовими мігрантами, бо особи, які прибули в країну з метою заробітку на незаконних підставах, не мають юридичного та соціального захисту. Більше того вони змушені погоджуватись на будь-яку роботу – сезонну, важку і небезпечну, тарифні ставки, що встановлюються

їм значно нижчі, ніж громадянам своєї країни. Такого тимчасового працівника закордонний роботодавець звільняє без попередження, оскільки трудовий мігрант не може оскаржити це рішення, бо порушує законодавство країни де тимчасово перебуває. Зовнішні трудові мігранти з України в багатьох країнах вимушені працювати продовжений робочий день (12-14 годин) та за шкідливих умов праці, мають обмежений або зовсім не мають доступу до медичної допомоги і соціального захисту, незахищені від низької оплати праці, професійних травм, хвороб тощо. Нелегальні мігранти часто експлуатуються роботодавцями, за них дають хабарі особам або фірмам, що організують їх нелегальну зайнятість за кордоном, вони страждають від рекету за місцем праці та проживання.

Ініціатором розробки та депозитарієм багатосторонніх угод у сфері трудової міграції виступає структурний підрозділ ООН — Міжнародна організація праці (МОП).

Головний зміст своєї діяльності МОП вбачає в тому, щоб сприяти прийняттю державами світу таких програм, що спрямовані на вирішення найактуальніших для людей праці проблем. Це їхня робота і побут, здоров'я й освіта, відпочинок, культура тощо.

Вирішення цих завдань є предметом багатосторонніх угод у сфері трудової міграції:

- Конвенція про сприяння зайнятості та захист від безробіття (1988 р.);
- Конвенція МОП № 97 про трудових мігрантів (1949 р.);
- Конвенція МОП № 143 про зловживання у сфері міграції та забезпечення трудовим мігрантам однакових можливостей і однакового ставлення (1975 р.);
- Конвенція МОП № 179 про найм та працевлаштування моряків (1996 р.);
- Конвенція МОП №181 про приватні агентства зайнятості (1997 р.)

Розроблення та прийняття зазначених документів проводиться за безпосередньої участі представників професійних спілок, отже, в однакові умови поставлено урядовців, що захищають інтереси держав, та юридичних осіб, які опікуються захистом прав трудящих, тобто найманих працівників.

Звідси впливає необхідність розробки методології і побудови дієвого механізму регулювання міграційного руху населення за нинішніх умов, яка передбачає нове становище людини в сфері

зайнятості, що обумовлене, перш за все, конкурентним середовищем, структурними зрушеннями в економіці. Разом з тим уже в даний час стає очевидним той факт, що процес формування і становлення ринку праці в Україні є складним і тривалим, його розвиток і функціонування супроводжується напруженістю в соціальній сфері, гострота і глибина якої визначаються багатьма факторами, в тому числі і міграційною активністю населення та соціально-демографічною структурою міграції. Методологія як дослідження, так і регулювання міграційного руху населення за ринкових умов передбачає комплексний підхід до аналізу природи міграційного буття у всій його сукупності і тих економічних, соціальних, правових та інших умов, що притаманні саме цьому періоду, його причин та суб'єктів міграційних процесів, методів регулювання міграцій.

Нинішні зміни кількісних і якісних параметрів міграції, що проявляються в її зростаючих масштабах та інтенсивності, змінах статево-вікової і кваліфікаційної структури мігрантів, різкому зростанні чисельності біженців серед іммігрантів та набутті міграцією глобального характеру, змусили уряди розвинутих країн усвідомити потребу захиститися від потоків міграції, здатних посилити виявлені вже конфлікти і викликати різного роду нові соціальні напруження, спонукали до практичних заходів задля захисту державних та регіональних інтересів своїх країн.

IV. Висновки. Нині не можна обминути того, що еміграція та імміграція якраз і є тією реальністю у суспільстві, яка має задовольнити запити та потреби широких верств населення України. Бо прикрі невдачі з реформуванням її економіки, що призвели до жорсткої економічної кризи, негативно позначалися на інтенсивності і внутрішніх, і зовнішніх міграційних потоків, різною мірою стимулювавши їх, спричинили загрозливий відтік працересурсного потенціалу, кваліфікованих наукових і робітничих кадрів. І від того, наскільки еміграція не поступиться своїм місцем у діяльно-рухливій структурі населення України, залежатиме втрата чи здобуття нею власних висококваліфікованих працівників, які зможуть успішно вирішувати національні проблеми країни, безпосередньо створювати матеріальні, культурні та духовні цінності, керувати соціально-економічним розвитком, вирішувати державотворчі завдання.

Оптимізація міграції виступає одним із важливих резервів соціально-економічного розви-

тку країни. Оптимальна міграція населення – це міграція, яка в економічній сфері сприяє отримати максимум результатів при заданих витратах або задані результати за найменших витрат. Оптимальна міграція сприяє вирівнюванню рівнів економічного розвитку областей і районів, частковому подоланню соціально-економічних та культурно-побутових відмінностей між містом і селом, вирівнюванню умов та життєвого рівня населення різних регіонів, збалансованості трудових ресурсів як в галузевому, так і територіальному аспектах.

Провідними в системі заходів міграційної політики з управління міграційним рухом населення за перехідної економіки є відносини власності на засоби виробництва, землю, житло, інше рухоме і нерухоме майно, розподілу і споживання валового національного продукту та інші соціально-економічні відносини, а також сімейно-побутові, родинні, духовні, національно-етнічні відносини.

Іншими словами, міграційну політику можна назвати практикою теорії міграції. В більш широкому тлумаченні сутність міграційної політики країни зводиться до того, що це є система заходів, ресурсів та механізмів, з використанням яких держава і суспільство цілеспрямовано впливають на соціальні переміщення та міграційну мобільність населення своєї країни.

Регулювання соціально-економічних умов міграції робочої сили має передбачати проведення цілої системи заходів, інженерію і технологію, які, будучи адаптовані до нинішніх умов господарювання, мають широке коло взаємопов'язаних комбінаційних можливостей, здатних менш болючо, ніж директивне управління, впливати на розвиток постійних і тимчасових трудових міграційних процесів, явищ та тенденцій, що визначають спрямованість і характер просторової мобільності трудоресурсного потенціалу України.

Таке державне управління має спиратися на відповідні нормативно-правові засади, які враховували б міжнародно-правові норми з міграції та національні особливості і з допомогою яких здійснювалося б регулювання кількісного і якісного складу міграційних потоків, їх обсяги, параметри та спрямування.

1. Про Концепцію Державної міграційної політики. Указ Президента України № 622/2011 від 30.05.2011 [Електронний ресурс] – <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/622/2011>

2. *Ионцев В. А.* Международная миграция населения: теория и история изучения. – М.: Диалог-МГУ, 1999. –

370 с. – (Международная миграция населения: Россия и современный мир; Вып. 3).

3. Міграційні процеси в сучасному світі: світовий, регіональний та національний виміри (понятійний апарат, концептуальні підходи, теорія та практика). Енциклопедія / за ред. Римаренка Ю. І. – К.: Довіра, 1998. – 912 с.

4. *Прибыткова И.* Современные миграционные исследования: в поисках новых теорий и концепций // Международная миграция населения: Каир + 10: Научная серия: Международная миграция населения: Россия и современный мир – М.: МАКС-Пресс, 2004. – Вып. 12. – С. 39-49

5. Причини та наслідки міжнародної міграції робочої сили для України [Текст] / Л. І. Ковалик // Стратегія розвитку України. – 2011. – 278 с. – Т. 2.

6. *Романюк М. Д.* Міграційні детермінанти національної безпеки України: теоретико-методологічні та практичні аспекти. // Демографія та соціальна економіка. – ІДСД НАН України – 2009. – Вип. 1(11). – С. 50-60.

7. *Романюк Т. М.* Теоретико-методичні засади зовнішніх міграцій населення. // Вісник Прикарпатського університету // Вісник Прикарпатського університету Економіка – Івано-Франківськ: Плай, 2009. – Вип. 7. – С. 190-195.

8. *Стешенко В., Рудницький О., Хомра О., Стефановський А.* Демографічні перспективи України до 2026 року. – К.: Видавництво Інституту економіки НАН України, 1999. – 65 с.

9. Трудова міграція з України до ЄС : макроекономічний вимір [Текст] : монографія / М. М. Відякіна, Р. Д. Стаканов ; Ін-т міжнар. відносин, Київ. нац. ун-т ім. Т. Г. Шевченка. – К. : ДКС , 2011. – 196 с. : іл., табл. – Бібліогр. : с. 162-179.

10. Міжнародна організація з міграції Електронний ресурс. – Режим доступу: <http://iom.org.ua/ua/>

11. Безвізовий діалог між Україною та ЄС. План дій з лібералізації візового режиму [Електронний ресурс]. -http://www.kmu.gov.ua/document/244813925/...20для%20Укра_ни.pdf

The theoretical basis and practical aspects of intensive regulation of interstate migration movements in Ukraine. Analyzed the amount and direction of emigration. Suggestions concerning the improvement of the state migration policy control emigration and immigration.

УДК: 331.582

Томашевська А. В.

ТРУДОВИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕГІОНУ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЙОГО ФОРМУВАННЯ ЗА СУЧАСНИХ УМОВ

У статті розглянуті фактори та сучасні особливості, що впливають на формування трудового потенціалу регіону, проаналізовано кількісні та якісні характеристики трудового потенціалу Карпатського регіону у 2006-2011 рр.

Ключові слова: *трудовий потенціал регіону, фактори та чинники трудового потенціалу, формування та використання трудового потенціалу регіону, кількісні та якісні характеристики трудового потенціалу.*

I. Вступ. За нинішніх умов побудови соціально-орієнтованої ринкової інноваційної моделі розвитку економіки України особливо актуальною є проблема якнайповнішого пізнання трудового потенціалу, особливостей процесу регулювання його трансформації.

Розбудова національної економіки в Україні супроводжувалася погіршенням демографічних параметрів трудового потенціалу, посиленням міграційних процесів, зниженням життєвого рівня переважної більшості населення

країни. Тенденція до економічного зростання, яка намітилася протягом останніх років, суттєво не змінила ситуації з відтворення трудового потенціалу.

Дослідженню проблем, пов'язаних з формуванням та використанням трудового потенціалу присвятили наукові доробки багато вітчизняних учених і, зокрема: С. Бандур, Д. Богиня, І. Боднар, М. Долішний, Е. Лібанова, І. Лукінов, В. Онікієнко. С. Пирожков та багатьох інших науковців. Водночас багато питань, які стосуються сучасних особливостей формування трудового потенціалу регіону ще недостатньо досліджені.

II. Постановка завдання. Звертаючи увагу на наявність достатньо великої кількості наукових праць та досліджень, поки що відсутня універсальна комплексна класифікація факторів, що впливають на формування трудового потенціалу в регіональному аспекті даної проблеми, що обумовлює необхідність комплексного аналізу цієї проблеми і визначення її актуальності. Поставлена проблематика, вимагає, теоретико-методичного обґрунтування